

О.О. Бірюк
здобувач

Науковий керівник: **С.Л. Марков**
кандидат психологічних наук, доцент
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Глобалізація, реформи національних систем вищої освіти та професіоналізація педагогічних працівників

У статті розглянуто практичне значення підготовки педагогічного персоналу в умовах європейської інтеграції. Визначено основну мету і завдання професіоналізації педагогічних працівників.

В статье рассмотрено практическое значение подготовки педагогического персонала в условиях европейской интеграции. Определено основную цель и задачи профессионализации педагогических работников.

In the article the practical value of teaching staff preparation in European integration is considered. The main purpose and tasks of teaching staff professionalization are determined.

Ключові слова: професіоналізація, європейська інтеграція, Болонський процес, інноваційна педагогічна діяльність.

Постановка проблеми

Людство входить до нової інформаційної цивілізації, в якій головним капіталом стають інтелект, знання, професіоналізм і моральна зрілість особистості. Сьогодні розвинені країни активно інвестують у науку, інформаційні технології, розуміючи, що тим самим забезпечують свою конкурентоспроможність та економічне процвітання. Сучасна освіта бере безпосередню участь у впорядкуванні нової світової системи і тому опинилася в епіцентрі проблем, пов'язаних з розвитком особистості. Сучасна освіта має сприяти формуванню розвиненої, самостійної, самодостатньої особистості, оскільки глобалізація світу, інформаційна багатоманітність зумовлюють включення людини в незрівнянно складнішу й масштабнішу систему взаємовідносин з соціумом. Саме тому обрана тема є дуже актуальною в наш час.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Існує значна кількість літературних джерел, які присвячені реформам національних систем вищої освіти та професіоналізації педагогічних працівників (Андрущенко В., Кремень В.Г., Матвієнко О.В., Ничкало Н.Г., Пальчук М.І., Базилевич В.Д., Дичківська І.М.).

Аналіз філософської, психологічної та педагогічної літератури з проблем професійного розвитку педагога вищої школи, становлення його професійної компетентності, професійно-педагогічної адаптації засвідчує, що різні аспекти досліджуваної

проблеми знайшли своє відображення в таких напрямках наукової думки: методологічні засади дослідження адаптації особистості та професійної адаптації фахівця (Г.О. Балл, Ф.В. Березін, А.О. Деркач, Е.Ф. Зєєр, Є.О. Климов, О.Г. Мороз, А.А. Налчаджян, В.А. Петровський, Ж. Піаже, А.О. Реан, Н.І. Сарджвеладзе, С.І. Селіверстов, Г. Сельє, В.І. Слободчиков, О.Г. Солодухова, А.В. Фурман, Н.О. Чайкіна, М.С. Ясницький та ін.), професійна підготовка педагогічних працівників (О.В. Глузман, В.М. Гриньова, О.А. Дубасенюк, О.М. Пскога, В.А. Семиченко, С.О. Сисоева, В.О. Сластьонін та ін.), професійна діяльність і професійне становлення викладача ВНЗ (А.В. Барбанчиков, О.І. Гура, З.Ф. Єсарева, І.Ф. Ісаєв, О.В. Коржуєв, Н.В. Кузьміна, Л.М. Макарова, Ю.П. Поваренков, Ю.Г. Фокін та ін.).

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

Незважаючи на наявність у сучасній науці значної кількості наукових праць, присвячених проблемі професійно-педагогічної адаптації та підготовки особистості, вона залишається однією з найбільш дискусійних і невирішених (Л.М. Мігіна, О.Г. Мороз, Д.В. Ольшанський, В.А. Петровський, В.А. Семиченко), що спричинено складністю і системністю самого феномену професіоналізації, невизначеністю місця професійної підготовки викладача ВНЗ у процесі його професіо'єнезу й сиробами ототожнювати її з професійною адаптацією вчителя. Поза увагою дослідників залишилася проблема професійної адаптації викладача ВНЗ на етапі його професійної підготовки та визначення педагогічних умов, що сприяють її успішності.

Формулювання цілей статті

Головною метою дослідження є визначення особливостей підготовки педагогічного персоналу в умовах європейської інтеграції.

Виклад основного матеріалу дослідження

Інтеграційні тенденції розвитку, характерні для ХХІ століття, дедалі більше утверджуються у всіх сферах життєдіяльності людини й суспільства. Перш за все, це тенденція зближення націй, народів, держав через створення спільного економічного, інформаційного, а зважаючи на вимоги Болонського процесу – й освітнього простору Європи.

Суспільство, що базується на знаннях, залежить у своєму розвитку від вироблення нових знань, їх передачі через освіту і практику. Сучасна освіта має сприяти формуванню розвиненої, самостійної, самодостатньої особистості, оскільки глобалізація світу, інформаційна багатоманітність зумовлюють вклучення людини в незрівнянно складнішу й масштабнішу систему взаємовідносин з соціумом [5].

Подальші соціально-економічні й політичні зміни в суспільстві, зміцнення державності України, входження її в цивілізоване світове співтовариство неможливі без структурної реформи національної системи вищої освіти, спрямованої на забезпечення мобільності, працевлаштування та конкурентоспроможності фахівців з вищої освіти. Україна чітко визначила орієнтир на входження в освітній і науковий простір Європи, здійснює модернізацію освітньої діяльності в контексті європейських вимог. Однією із передумов входження України до єдиної Європейської зони вищої освіти є реалізація системою вищої освіти України ідей Болонського процесу.

Наближення системи вищої освіти України до вимог Болонської декларації потребує реалізації низки першочергових заходів, а саме:

1. Запровадження двоциклічної системи навчання: бакалавр – магістр.
2. Запровадження європейської системи кредитів ЕСТS.
3. Збільшення кількості предметів вільного вибору студента шляхом введення спеціалізації в рамках загальних спеціальностей.
4. Розширення навчальних дисциплін.

5. Зміна співвідношення між аудиторними та позааудиторними заняттями.
6. Запровадження новітніх форм викладання дисциплін.
7. Вдосконалення критеріїв оцінювання знань студентів.
8. Розширення сфери застосування іноземної мови професійного спрямування в навчальному процесі [1].

В умовах європейської інтеграції перед Україною стоїть першочергове завдання – побудувати систему освіти в контексті вимог і можливостей XXI століття, тобто осучаснити й модернізувати усі її ланки. Адже сьогодні, на жаль, зміст освіти не достатньо відповідає потребам суспільства, ринку праці, не завжди спрямований на набуття необхідних життєвих компетентностей.

На сучасному етапі освіти система має перейти до концепції, що формує особистість, якій властиве гармонійне мислення, засноване на сполученні внутрішньої свободи та соціальної відповідальності. Саме ці якості особистості сьогодні включені до числа основних цінностей земної цивілізації, що декларовані у документах ООН. Українській освітній простір має розвиватися за законами, притаманними всій світовій спільноті, насамперед європейським країнам, які розпочали ґрунтовну дискусію навколо того, як озброїти людину необхідними вміннями та знаннями для забезпечення її взаємодії з інформаційно-технологічним суспільством, що швидко розвивається.

Шлях європейської та світової інтеграції, обраний Україною, зумовлює необхідність інтенсивних змін у політичному, економічному й соціальному житті нашої держави і саме тому останніми роками відбуваються реформаційні процеси в освітній галузі, спрямовані на досягнення рівня найкращих світових стандартів [6]. Якість освіти набуває в сучасному світі особливої ваги. Європейські суспільства, зокрема й українське, повною мірою усвідомлюють важливість здобуття якісної освіти для випереджального розвитку країни.

XXI століття вимагає, щоб Україна, як і кожна держава, створювала необхідні умови – інтелектуальні, економічні, соціальні, політичні, моральні – які б підвищували педагогічну мотивацію і сприяли більш високій оцінці гідності педагога, науковця, інтелектуала [3, с. 168].

Важливим засобом забезпечення інтересів України в глобальному інформаційному світі стає сьогодні активна позиція на міжнародній арені кожного освітнього закладу, оскільки збільшення присутності країни в європейському культурно-освітньому просторі відіграє вагомую роль у завоюванні престижу й впливу держави у світі. Чим більше закладів освіти й культури буде представлено за кордоном учасниками різних проєктів, програм, конференцій, тим ефективніше їхня присутність працюватиме на створення позитивного іміджу держави загалом. Досвід європейських країн та світової спільноти показує, що вивчення, узагальнення та поширення інноваційного досвіду у сфері професійної підготовки фахівців особливо ефективно здійснюється в межах міжнародних проєктів. Професійне навчання сьогодні не лише активно сприяє реалізації робітничою молоддю свого потенціалу, а і є передумовою технологічного прогресу та регіонального розвитку. Кваліфікована, гнучка та мобільна робоча сила є основою конкурентної економіки, оскільки дає змогу промисловості та регіонам швидко пристосуватися до вимог нових технологій та ринкових тенденцій і, отже, ставати або залишатися конкурентним [4, с. 195].

Процес інформатизації, що об'єктивно відбувається в суспільстві, суттєво впливає на цілі й зміст освіти, ставить нові вимоги до професійної підготовки педагогічних кадрів. Адже проблема вдосконалення методичного підходу до викладання спецдисциплін на основі концепції інформаційно-модульної побудови навчального процесу з використанням сучасних інформаційних технологій, орієнтованих на підготовку спеціалістів високого рівня, потрібних на сучасному ринку праці, є надзвичайно актуальною.

Пріоритетним завданням педагогічного персоналу є забезпечення ефективного використання внутрішнього потенціалу навчального закладу, для чого створюються й використовуються необхідні педагогічні та інноваційні технології.

Інноваційна педагогічна діяльність є одним із видів продуктивної діяльності. Серед її обов'язкових компонентів особливу роль відіграє творчість. Надбання світової і вітчизняної педагогіки, сучасні науково-педагогічні дослідження та практичний досвід багатьох поколінь педагогів переконують у необхідності творчого елементу в педагогічній діяльності. Інноваційні процеси, інноваційна педагогічна діяльність без нього просто неможливі. Специфіка педагогічної творчості полягає в тому, що її об'єктом і результатом є творення особистості, а не образу, як у мистецтві, чи механізму, конструкції, як у техніці. Педагогічний процес розглядають як спільну творчість (співтворчість) педагога й вихованця в ситуації педагогічної взаємодії, у процесі якої відбувається педагогічне перетворення людини.

На сучасному рівні розвитку цивілізації особливу роль відіграє інноваційний потенціал суспільства, що потребує людей, здатних системно й конструктивно мислити, швидко знаходити потрібну інформацію, приймати адекватні рішення, створювати принципово нові ідеї в різних галузях знання. А це у свою чергу формує соціальне замовлення на нові підходи в системі освіти, нове педагогічне мислення, нове ставлення педагога до своєї діяльності, результатом якої має бути виховання «інноваційної людини». Для цього в освітній сфері має панувати дух творчості, постійного пошуку, які є живильним середовищем для нових ідей, шукань, досягнень.

Сприйнятливості до нового, інноваційне мислення формуються в людини у ранньому віці. Значною мірою вони залежать від творчої атмосфери у сім'ї, зорієнтованої на інноваційність діяльності дитячого садка, школи і педагогів, які безпосередньо працюють з дитиною. За сприятливих умов цей потенціал суттєво впливає на її подальше життя.

Професійна зорієнтованість на інноваційну діяльність зосереджується під час навчання у ВНЗ. Цей період, коли майбутній педагог особливо чутливий до складних проблем освіти, складних педагогічних ситуацій, вважають чутливим (сприятливим) для розвитку мотиваційно-ціннісного ставлення до педагогічних інновацій. Як свідчить аналіз, для багатьох педагогів-практиків характерний низький рівень сформованості інноваційної поведінки, готовності до інноваційної діяльності, що значною мірою є породженням традиційного вузівського навчання [2].

Зважаючи, що професійний розвиток є невід'ємним від особистісного, зростання науково-педагогічного рівня й методичної майстерності викладачів сприяє самостійній науковій роботі, результатом якої стають методичні рекомендації та напрацювання з впровадження у практику роботи інноваційних педагогічних технологій. Система професійно-педагогічної освіти об'єднує загальноучилищну методичну роботу, участь інженерно-педагогічного складу в заходах курсової перепідготовки, самоосвітню діяльність, поширення передового педагогічного досвіду в процесі організації та проведення майстер-класів, відкритих уроків, семінарів-практикумів, у рамках яких обов'язково використовується система «зворотного зв'язку».

Процес удосконалення й модернізації системи професійної освіти не лише забезпечить підготовку кадрів з розвиненим інноваційним мисленням, спроможних генерувати нові нестандартні ідеї, а й стане рушійним засобом забезпечення інтересів країни в глобальному інформаційному світі.

Висновки

Теорія й практика професійної підготовки педагогічного персоналу для системи професійної освіти в умовах європейської інтеграції зумовлюють підготовку компетентного, кваліфікованого спеціаліста, конкурентоспроможного на сучасному ринку праці, який має виконувати свою головну функцію – сприяти процвітанню країни.

ї економічному, політичному й духовному розвитку, створенню суспільства знань. Очевидно, що вирішення цих завдань потребує реалізації комплексного підходу, а саме:

– розширення вітчизняного науково-педагогічного інформаційного простору шляхом поглиблення міжнародного співробітництва, інтеграції системи професійної освіти у європейський та світовий освітньо-правовий простір;

– запровадження нових інтелектуальних інформаційних технологій в систему навчання, підготовки та черепідготовки нової генерації викладачів з креативним, достатньо розвиненим особистісним творчим потенціалом;

– впровадження в загальноєвропейській науковий світ власних здобутків, апробованих методик, творчих напрацювань і технологій навчання української педагогічної думки, адже ХХ століття залишило багату спадщину у сфері освіти та культури, яка має прислужитись не лише сучасним, а й наступним поколінням.

Список використаних джерел

1. *Базилевич В.Д.* Сучасна економічна освіта: Україна і Болонський процес / за ред. В.Д. Базилевича. – К. : Знання, 2006. – 326 с.

2. *Дичківська І.М.* Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. / І.М. Дичківська [Електронний ресурс]. – К. : Академвидав, 2004. – Режим доступу : <http://ebk.net.ua>

3. *Кремень В.Г.* Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / В.Г. Кремень. – К. : Грамота, 2005. – 448 с.

4. *Мусис Н.* Усе про спільні політики Європейського Союзу / пер. з англійської / Н. Мусис. – К. : К.І.С., 2005. – 466 с.

5. *Пальчук М.І.* Підготовка педагогічного персоналу в умовах європейської інтеграції, 2007 [Електронний ресурс] / М.І. Пальчук. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>

6. Стратегія реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики [Текст]. – К. : К.І.С., 2003. – 296 с.